

História: Uhorský Čierny pluk budil hrôzu v radoch Turkov

- CZ24 News | 19. září 2022

SLOVENSKO: Počiatky Čierneho pluku

Uhorský panovník Matej Korvín sa preslávil okrem iného svojím rozhodným bojom proti Turkom, ktorí ohrozovali Uhorsko z balkánskeho smeru. Základnou jednotkou, na ktorú sa mohol v boji proti Turkom spoľahnúť bol povestný Čierny pluk. Základ tejto jednotky tvorili spočiatku maďarskí hunyadiovskí vojaci, ktorí boli verní už otcovi mladého Mateja Korvína a bratrícki vojaci poľných veliteľov Jána Švehlu, Jána Talafúza z Ostrova, ako aj vojaci poľského šľachtica Petra Komorovského.

Bratríci boli príslušníci vojenských oddielov, zložených z bývalých husitských bojovníkov, ktorí po porážke husitov v bitke pri Lipanoch v roku 1434 odišli z Čiech do Uhorska – najmä na východné Slovensko, alebo do severného Rakúska a južného Poľska. Spoločne s husitmi po porážke pri Lipanoch odišli aj husitské ženy a deti a husiti sa v Uhorsku aktívne zapájali od roku 1440 do dynastických bojov o uhorský trón.

Spočiatku služby husitov využíval vynikajúci český vojenský veliteľ Ján Jiskra z Brandýsa, neskôr však bývalí husiti poskytovali ako žoldnieri svoje vojenské služby aj iným šľachticom. Postupne ako husitskí vojaci, ktorí poznali osobne aj Jána Žižku a ostatných vodcov husitského hnutia starli, nahrádzali ich ich synovia, tí sa už označovali ako bratríci. Nároky na uhorský trón si robili okrem iného cisár Svätej ríše rímskej Fridrich III., poľský princ Kazimír Jagellonský, český panovník Jiří z Poděbrad, z domácej šľachty najväčší záujem o získanie trónu mal rod Hunyadiovcov, z ktorého pochádzal aj neskorší panovník Matej Korvín.

V roku 1453 husiti a bratríci pod vedením Petra Aksamita odišli zo služieb Jána Jiskru z Brandýsa a na východnom Slovensku, ktoré bolo v tom čase pomerne riedko osídlené, využili skutočnosť, že v krajine zmietanej dynastickými vojnami neexistovala žiadna reálna bojová sila, ktorá by ich dokázala priviesť k poslušnosti.

Husiti a bratríci, brali do radov svojej komunity aj siroty a poddaných zo Slovenska či Maďarska. Cudzincov takisto podrobili husitskému bojovému výcviku a keď prijali ich hodnotový systém, začlenili ich do svojej spoločnosti. Bratríci postupne obsadili na východnom Slovensku niekoľko hrado a vybudovali viacero poľných táborov, v ktorých žili podľa vlastných husitských tradícií. Ovládali napríklad hrad Plaveč v blízkosti Starej Ľubovne, hrad Richňavu v blízkosti Gelnice, ovládli aj Spišský hrad a svoje poľné tábory si vybudovali aj v Haligovciach, Chmeľove, Hrabušiciach, pričom neskôr expandovali aj do Turca.

Husiti a bratríci si vyberali svojich veliteľov z radov najudatnejších bojovníkov, v táboroch vládla fanatická biblická atmosféra. Od roku 1450 – 1458 predstavoval počet husitských a bratríckych bojovníkov úctihodnú bojovú silu v počte takmer 20 000 mužov. Pokusy uhorskej šľachty eliminovať na východnom Slovensku husitov a bratríkov neboli úspešné, v roku 1453 skončil neúspešne útok Ladislava Huňadyho (syn významného uhorského magnáta Jána Huňadyho) proti bratríkom a boje sa skončili prímerím.

Obrázok Ján Jiskra z Brandýsa

Úpadok bratrského hnutia nastal po nástupe Mateja Korvína na Uhorský trón. Matej Korvín, ktorý sa spoliehal na mužov svojho otca Jána Huňadyho, dokázal v bitke pri Blatnom potoku (Sárospatak) v roku 1458 po prvý krát poraziť bratříkov, v bojoch zahynul aj Peter Axamit a poľný veliteľ Ján Švehla sa zachránil len útekom. Jednota bratrského hnutia sa začala postupne vďaka politickému a finančnému tlaku Mateja Korvína trieštiť. Bratříci postupne stratili hrady a poľné tábory na východnom a strednom Slovensku, takže sa stiahli na západné Slovensko.

Matej Korvín, Poliaci i Rakúšania dokázali následne ešte lepšie eliminovať bratrské nebezpečenstvo a ušterili bratříkom niekoľko porážok. Na základe spomenutých porážok v oblasti Marcheggu časť rakúskych bratříkov pod vedením hajtmána Jindřicha Šmikovského zo Žďaru, (ktorý bol synom známeho českého husitského hejtmána Jána Šmikovského) ustúpila z Rakúska na územie dnešného Slovenska a vybudovali si svoje opevnené tábory v Trnave, Veľkých Kostolnoch, Gajároch na Záhorí a pri Piešťanoch. Práve sem utiekali potom bratříci z východného a stredného Slovenska.

V roku 1465 však postihla bratrské hnutie ďalšia nepríjemná rana, počas výpravy do Štajerska v prestrelke pri Berchstoldorfe zahynul skúsený hejtman Jindřich Šmikovský. Zvyšky bratříkov potom v roku 1467 v bitke pri Veľkých Kostolnoch utrpeli zdruvujúcu porážku. Maďari, ktorých osobne viedol Matej Korvín po bitke popravili Jána Švehlu a jeho najvernejších dôstojníkov.

Zajatým radovým bratříkom dal Matej Korvín na výber - alebo vstúpia do jeho Čierneho pluku a pridajú sa k jeho Maďarom, alebo skončia podobne ako Švehla a jeho dôstojníci na najbližších stromoch. Zajatí bratříci si vybrali život a vstúpili do Čierneho pluku.

Matej Korvín

Vojenská reforma Čierneho pluku po vstupe bratříkov

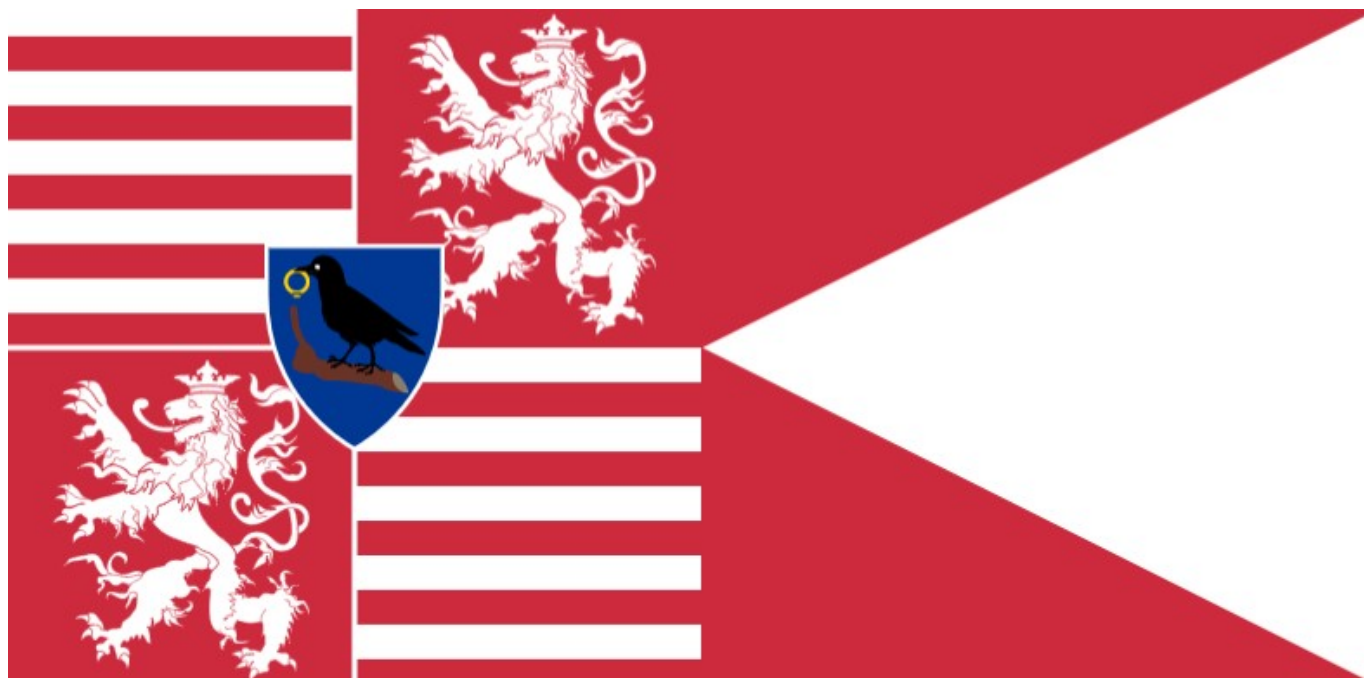
Čierny pluk, ktorého dôležitú súčasť tvorili práve bratříci sa skladal z približne 8 000 mužov, z

ktorých 1 000 mužov predstavovala ťažká jazda, zvyšok tvorila pechota vyzbrojená panciermi, štítmi, kopijami, kušami, arkebúzami, súčasťou jednotky boli aj skúsení delostrelci (najmä Česi a Nemci).

Podľa husitského vzoru sa aj v Čiernom pluku naďalej používali bojové vozy, súčasťou jednotky boli podobne ako u husitov aj členovia ľahkej jazdy, ktorí tvorili prieskum Čierneho pluku. Postupne sa po českých bratříkoch do radov Čierneho pluku nechali naverbovať aj žoldnieri z Nemecka, Poľska, Chorvátska, Srbska, Rumunska, Francúzska, Talianska a v dobách svojej najväčšej sily mal pluk až 20 000 mužov.

Najviac informácií o Matejovi Korvínovi a činnosti Čierneho pluku pochádza z Filostratovej kroniky, pozitívne sa o kvalitách Čierneho pluku vyjadrovali aj talianski a francúzski kondotiéri. Vojaci sa dorozumievali jednoduchou "kuchynskou latinčinou".

Hlavným veliteľom pluku bol panovník Matej Korvín, ktorý bol medzi svojimi vojakmi nesmierne obľúbený. Na stredoveké pomery neboli členovia Čierneho pluku vôbec lacní. Kráľovská pokladnica vyplácala každý mesiac pre ťažkého jazdca 5 zlatých, pechota a ľahká jazda dostávala 2,5 zlatého, príslušník pechoty 2 zlaté.

Bojová zástava Čierneho pluku. Vidieť uhorské arpádovské bielo-červené brvná, českého leva a v strede erb Mateja Korvína (havran s prsteňom)

V Čiernom pluku sa postupne objavila pomerne široká vrstva šikovných dôstojníkov, z ktorých mnohí pochádzali z bratrického prostredia. Patrili k nim napríklad František z Háje, Johan Tettauer, Poliak Ján Podmanický či Ján Haugwitz.

Podľa niektorých historických informácií práve český veliteľ Ján Haugwitz neskôr participoval na vypracovaní novej vojenskej stratégie a taktiky Čierneho pluku. Dobové pramene rozoznávajú v radoch Čierneho pluku dvoch Jánov Haugwitzov, ktorých rozdeľovali na základe prezývky na Bieleho Haugwitza a Čierneho Haugwitza. Reformu výcviku a bojovej taktiky viedol práve Čierny Haugwitz.

V radoch Čierneho pluku bojovali a získavali bojové skúsenosti aj Švajčiari, jedným z vysokých dôstojníkov Čierneho pluku sa stal aj Švajčiar Hans von Hallwyll z kantónu Aargau, ktorý velil v Čiernom pluku ťažkej jazde a pochádzal z váženej šľachtickej švajčiarskej rodiny. Skúsenosti, ktoré získal v Čiernom pluku mu potom umožnili po smrti Mateja Korvína v roku 1490 získať hodnosť kapitána ťažkej rytierskej jazdy vo francúzskej armáde Ľudovíta XI. K významným veliteľom a

vysokým dôstojníkom Čierneho pluku patrili aj Maďar Pál Kiniszi, chorvátsky bán Ladislav zo Zaly, Štefan Zápoľský zo Sedmohradska a iní.

Svoje bojové pôsobenie začal zreformovaný a doplnený Čierny pluk krátko po roku 1467. Uhri pod vedením Mihalyia Szilágyiho (blízky priateľ Jána Korvína, otca Mateja Korvína), sa zžili s bratríkmi a uhorsko-česká jednotka vytvorila pomerne konsolidovaný celok, ktorý vpadol do Čiech s cieľom získať českú korunu pre Mateja Korvína. V bojoch proti Jiřímu z Poděbrad sa spočiatku Čiernemu pluku darilo, narážal však na presilu českých vojsk, takže počiatočné úspechy sa nakoniec nepodarilo pretaviť do rozhodujúceho víťazstva. Čierny pluk však ukázal, že je elitnou jednotkou. Keď v roku 1471 Jiří z Poděbrad umrel, pokúsil sa Matej Korvín opäť získať českú korunu, čo sa mu však opäť nepodarilo. Českú korunu nakoniec získali poľskí Jagellovci. Pokračovanie nabudúce...

Zdroj: FB Armadni Magazin